

DESET MĚSÍCŮ PODPORY: ROLE KOLEGIÁLNÍHO SDÍLENÍ PŘI ROZVOJI HODNOTICÍ GRAMOTNOSTI

TEN MONTHS OF SUPPORT: THE ROLE OF COLLEAGUE SHARING IN THE DEVELOPMENT OF ASSESSMENT LITERACY

**Jana Kratochvílová, Julie Grombířová, Jakub Gyönyör,
Kateřina Vlčková, Jarmila Bradová, Magdalena Tylová**

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

V souvislosti s kurikulární revizí, legislativními změnami a Strategii 2030+ roste význam formativního hodnocení. Jeho úspěšné zavádění do praxe vyžaduje rozvoj profesních kompetencí učitelů v oblasti hodnocení (teacher assessment literacy). V našem příspěvku se zabýváme otázkou, jak učitelé v praxi vnímají kolegiální spolupráci a sdílení ve dvojici/trojici v průběhu desetiměsíčního kurzu profesního rozvoje, kterého se účastní vždy minimálně dvojice vyučujících z jedné školy. Výsledky ukazují, že profesní učení doprovázela dynamická směsice emocí. Klíčovým prvkem podpory se stala spolupráce dvojic/trojic, která pomohla efektivně propojit emocionální, kognitivní a praktické aspekty změny, což naznačuje jejich silnou vzájemnou provázanost.

Klíčová slova: *profesní rozvoj, celoživotní vzdělávání, hodnoticí gramotnost, formativní hodnocení, učící se komunita*

Abstract

In connection with curriculum revision, legislative changes, and Strategy 2030+, the importance of formative assessment is growing. Its successful implementation requires the development of teachers' professional competencies in the area of assessment (teacher assessment literacy). In our contribution, we address the question of how teachers perceive collegial collaboration and sharing in pairs/triplets during a ten-month professional development course, in which at least two teachers from each school participate. The results show that professional learning was accompanied by a dynamic mix of emotions. A key element of support was pairs/triples collaboration, which helped to effectively

link the emotional, cognitive, and practical aspects of change, suggesting their strong interconnection.

Keywords: *professional development, lifelong learning, assessment literacy, formative assessment, learning community*

1 ÚVOD

Hodnocení žáků zásadně ovlivňuje kvalitu výuky a proces učení žáků (Black & Wiliam, 1998). Zatímco globální trendy zdůrazňují formativní přístup, v ČR přetrvává tradice sumativního hodnocení a známkování (ČŠI, 2025; Santiago et al., 2012). Analýzy vývoje hodnocení v posledních 100 letech ukazují, že navzdory reformním vlnám k systémové změně dosud nedošlo (Spilková & Kratochvílová, 2025). Úspěšná transformace vyžaduje proměnu profesní identity a rozvoj gramotnosti učitelů v oblasti hodnocení (Pastorová, 2023; Xu & Brown, 2016).

2 TEORIE

Vycházíme ze sociokonstruktivistického pojetí gramotnosti učitelů v oblasti hodnocení, které je v souladu s důrazem na sociokonstruktivistické a na studenta zaměřené přístupy v českých dokumentech o vzdělávací politice. V návaznosti na Pastorová a Andradová (2019) se přikláníme k pojetí, že „ze sociokonstruktivistického hlediska má gramotnost v oblasti hodnocení tři vzájemně propojené dimenze (koncepční, praktickou a socio-emoční)“, které mohou být v rámci vnořených kulturních kontextů třídy, školy, systému a národa upřednostňovány odlišně (s. 135). Kolegiální spolupráce se ukazuje jako důležitý princip při rozvoji hodnotící gramotnosti (Doyle et al., 2024), její socio-emoční aspekty však nejsou dostatečně prozkoumány (Pastorová, 2023). Hodnotící gramotnost vyučujících je rozvíjena v kontextu dlouhodobého kurzu profesního rozvoje v rámci učící se komunity i skrze kolegiální sdílení a spolupráci ve dvojicích a trojicích, které se staly předmětem našeho zkoumání.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Kvalitativním výzkumným designem jsme hledali odpověď na otázku Jak učitelé – účastníci dlouhodobého vzdělávání vnímají spolupráci ve dvojicích/trojicích a vzájemné sdílení svých zkušeností během implementace nově získaných znalostí v praxi. Příspěvek vychází z pěti desetiměsíčních kurzů profesního rozvoje, jejichž cílem je podpořit učitele v rozvoji profesních kompetencí v oblasti formativního hodnocení. Kurz probíhal na PdF MU. Šetření se celkem zúčastnilo 100 učitelů základních škol. Bylo využito několik zdrojů kvalitativních dat. Pro tento příspěvek byly využity: závěrečné prezentace účastníků kurzu, jimiž dokumentovali rozvoj v oblasti hodnocení a plány dalšího profesního rozvoje, reflexivní texty zaměřené na spolupráci mezi partnery ve dvojicích/trojicích, spolupráci ve škole a osobní rozvoj. Tato kombinace umožnila triangulovanou analýzu zkušeností, vnímání a praktik sdílení ve dvojici/trojici. Data byla analyzována pomocí otevřeného kódování v programu Atlas.ti s využitím iterativních cyklů neustálého srovnávání (Strauss & Corbin, 1990) a seskupování v podtémata zachycující různé aspekty kolegiální spolupráce ve dvojicích a trojicích v rámci profesního vzdělávání.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Profesní vzdělávání učitelů zahrnovalo dynamickou směsici emocí, klíčovým prvkem podporujícím toto vzdělávání se stala spolupráce vyučujících ve dvojicích a trojicích. Tyto pomohly propojit emocionální, kognitivní a praktické aspekty změny, což naznačuje jejich silnou provázanost (Pastorová & Andradová, 2019). Poskytly prostor, kde se prostřednictvím dialogu a reflexe sdílely individuální zkušenosti s rozvojem hodnotící gramotnosti.

Absolvování kurzu společně s kolegou ze stejné školy bylo popsáno jako transformativní ve smyslu dlouhodobého procesu společného profesního učení. Dvojice a trojice fungovaly jako mikrosítě profesních vztahů, které propojovaly individuální učení s širším školním kontextem a zprostředkovávaly přenos mezi učení v rámci kurzu založeným na profesní učitelské komunitě a každodenní realitou výuky ve třídě. Analýza identifikovala čtyři základní funkce, které plnila spolupráce dvojic a trojic: emoční podpora, inspirace, profesní dialog a podpora implementace.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Příspěvek zdůrazňuje kolegiální spolupráci (v souladu se Starým et al., 2012), zejména v rámci dvojic a trojic během kurzu profesního rozvoje zaměřeném na formativního hodnocení. Požadavek, aby se kurzu zúčastnili alespoň dva učitelé ze stejné školy, se ukázal jako klíčový prvek umožňující společnou reflexi, emoční regulaci a trvalé zapojení do změn v hodnocení. Výsledky ukazují, že socio-emoční rozměr rozvoje gramotnosti v oblasti hodnocení přesahuje emoce související s realizací ve třídě (praktický rozměr) a silně se projevuje během samotného procesu profesního učení (Xu & Brown, 2016). Emocionální napětí po jednotlivých workshopech bylo často tak intenzivní, že účastníci pociťovali silnou potřebu tyto zkušenosti okamžitě zpracovat v rámci dvojic nebo trojic, často v neplánovaném nebo „vypůjčeném“ čase (např. během cestování nebo neformálních setkání). Tento reflexivní dialog se následně rozšířil do školního kontextu „mimo třídu“ (Pastorová & Andradová, 2019), kde učitelé pokračovali ve sdílení nejistoty, únavy, momentů prozření a profesních úspěchů.

PODĚKOVÁNÍ

Tento příspěvek byl podpořen grantem Masarykovy univerzity (MUNI/A/1651/2024) *Učitelé a studenti v měnících se kontextech: sociální, technologické, kurikulární a didaktické* (1–12/2025). Děkujeme za podporu.

6 LITERATURA

- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education*, 5(1), 7–74. doi: 10.1080/0969595980050102
- Doyle, A., Donlon, E., Conroy Johnson, M., McDonald, E., & Sexton, P. (2024). Re-envisioning pre-service teachers' beliefs and feelings about assessment: the important space of authentic assignments. *European Journal of Teacher Education*, 47(2), 246–266. <https://doi.org/10.1080/02619768.2024.2338854>
- Česká školní inspekce. (2025). *Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2024/2025*. https://www.csicr.cz/CSICR/media/Elektronicke-publikace/2025/2025_VZ_CSI_VZ_2024_2025/html5/index.html

- Pastorová, S. (2023). Teacher assessment literacy: A systematic review. *Frontiers in Education*, 8, 1217167. <https://doi.org/10.3389/educ.2023>.
- Pastorová, S., & Andradová, H. L. (2019). Teacher assessment literacy: A three-dimensional model. *Teaching and Teacher Education*, 84, 128–138. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.05.003>
- Santiago, P., Donaldson, G., & Herman, J. (2012). *OECD reviews of evaluation and assessment in education*. OECD.
- Spilková, V., & Kratochvílová, J. (2025). Vývoj přístupů ke školnímu hodnocení v českých zemích: kontinuita, či diskontinuita? *Pedagogika*, 75(2–3), 135–166. <https://doi.org/10.14712/23362189.2025.4942>
- Starý, K., Dvořák, D., Greger, D., & Duschinská, K. (2012). *Profesní rozvoj učitelů: Podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. Karolinum.
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage.
- Xu, Y., & Brown, G. T. (2016). Teacher assessment literacy in practice: A reconceptualization. *Teaching and Teacher Education*, 58, 149–162. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.010>